

Verslag deskundigendag westwand ENCI-groeve 23 juni 2010

Versie 2, 12 juli 2010

Verantwoording bij dit bijgesteld verslag

Commentaar is ontvangen van Ger de Lange, Judith Smeets en Tineke de Jong. Dit commentaar is direct in de tekst verwerkt voor zover dit onderdeel was van de gezamenlijke conclusies op die dag.

Op een aantal plaatsen in het verslag zijn opmerkingen als 'noot' weergegeven. Dit betreft allereerst aandachtspunten van Stichting ENCI Stop (SES) die bij het gemeenschappelijk opstellen van het verslag op de deskundigendag zelf niet (of niet in deze vorm) naar voren zijn gebracht, maar als aandachtspunten later schriftelijk zijn toegestuurd. Strikt formeel zijn zij dus geen onderdeel van de gemeenschappelijke conclusies van de aanwezigen op die dag, maar voor de volledigheid zijn de opmerkingen wel toegevoegd aan dit verslag als noot. Hiermee wordt ook het hele spectrum van meningen over de westwand zichtbaar.

Naast aandachtspunten van SES is er ook een aandachtspunt van Tineke de Jong (IVN) gestuurd inzake de kosten van het noodzakelijke beheer; is Natuurmonumenten ook in de toekomst in staat om deze kosten te dragen? Dit onderwerp is inderdaad op de dag aan de orde gekomen, maar niet als zodanig in het verslag terecht gekomen. Bij het naschrift is dit zorgpunt nogmaals opgenomen.

Igo Gorissen gaf aan akkoord te zijn met het verslag en wees op een weggefallen werkwoord. Ruud Schins en Eduard Habets gaven aan dat zij akkoord zijn met het verslag. Peter Mergelsberg leverde nog aanvullende informatie over het jaar van de afwerking van de westwand.

Aanwezig bij de deskundigendag

Ger de Lange (Deltares), Igo Gorissen (SPA), Ruud Schins (provincie Limburg), Peter Mergelsberg (HC-ENCI), Coen van der Gugten (SPA), Judith Smeets (SES), Nico Merken (HC-ENCI), Victor Coenen (projectleider, Witteveen+Bos), Eduard Habets (Natuurmonumenten), Tineke de Jong (IVN).

Doel

Het doel van de deskundigendag was het bepalen van de risico's voor de stabiliteit van de westwand. De focus hierbij was de stabiliteit van de deklaag, met name in relatie tot cultuur- en natuurhistorische elementen op en langs de groeverand, het Noord-Zuidwandelpad en het aanzien van de berg vanuit het Jekerdal.

De stabiliteit van het onderliggende gesteentepakket was niet het onderwerp van de dag. Dit onderwerp is in eerdere studies uitgebreid aan de orde gekomen en de conclusies daarover zijn na de Raad van State uitspraak van 28 april 2010 als een gegeven beschouwd. Daar waar er raakvlakken zijn tussen beide pakketten (vast gesteente en deklaag), zijn deze uiteraard op de deskundigendag wel aan de orde gekomen.

Noot SES: zij plaatst kanttekeningen bij de focus van de deskundigendag op de deklaag: 'SES heeft u eerder laten weten, dat de door u bedoelde onderzoeken niet steunen op noodzakelijk fysiek onderzoek aan de westwand zelf: immers er ligt plaatselijk –direct ten zuiden van de driehoek die ENCI om de Scharkgangen heeft gelegd- een "dijk" van 10 meter breedte op de kam op een hoogte van ongeveer 95m+NAP, 40 meter breedte aan de basis 25 meter lager aan de dalzijde en uiteindelijk 60 meter lager dan de kam aan de groevezijde. Deze dus los in het landschap liggende "dijk" stabiel te verklaren op grond van de bij de Raad van State overgelegde onderzoeken klopt niet. Het mag dan wel zo zijn, dat er juridisch geen oppositie meer tegen mogelijk is, daarmee wordt die dijk nog niet stabiel, want niet onderzocht.'

Aanpak van de deskundigendag

Zoals tevoren is aangegeven (o.a. in de memo over de aanpak van 15 juni 2010), zijn in gezamenlijkheid ter plaatse in het terrein de belangrijkste risico's met beheers- of onderzoeksmaatregelen geïdentificeerd. Alle relevante organisaties (ENCI, Natuurmonumenten, belangenorganisaties) zijn uitgenodigd voor deelname en hebben een afgevaardigde gestuurd.

Aanwezigen hebben een wandeling gemaakt langs de groeve vanaf de parkeerplaats bij Chalet Berglust naar de rand ter hoogte van het Marendal. Alle kritische punten zijn bezocht en besproken.

Een sleutelrol was weggelegd voor de onafhankelijke deskundige van Deltares (Ger de Lange). Naast inbreng vanuit zijn vak als ingenieursgeoloog, toetste hij ook de gemeenschappelijke conclusie op inhoudelijke kwaliteit. Afgesproken is dat Deltares nog wat aanvullende stabiliteitsberekeningen uitvoert ter verificatie van de conclusies.

Aan het eind van de dag zijn de gemeenschappelijke conclusies in aanwezigheid van de deelnemers, besproken, opgeschreven en voorgelezen. Afgesproken is dat het voorliggende verslag nog even een ronde maakt voor een laatste controle.

Gemeenschappelijke erkenning van belangrijke aspecten

De aanwezigen erkennen het belang van de cultuur- en natuurhistorische elementen op en langs de groeverand van de ENCI-groeve. Deze moeten behouden worden. Aanwezigen hechten ook groot belang aan het behoud van het aanzien van de berg gezien vanuit het Jekerdal en het behoud van de noord-zuid recreatieroute langs de groeverand.

Voorzover deze elementen onderdeel zijn van POL-voorschriften en vergunningeisen, is er geen sprake van vrijblijvendheid en moeten deze elementen conform de eisen en voorschriften beschermd worden. De bovenstaande erkenning voor de aanwezige waarden komt dan ook niet in plaats van de eisen, maar geeft meer het belang weer dat alle partijen hechten aan deze waarden (los van de eisen en voorschriften die nageleefd moeten worden).

Aandachtsgebieden in relatie tot stabiliteit

Aanwezigen hebben met name stilgestaan bij een aantal punten waar er zorg bestaat over het behoud van bovenstaande elementen. Belangrijke punten daarbij zijn: de loopgraaf van Frederik-Hendrik, het smalste stuk van de recreatieroute ter hoogte van de Schark en de smalle dekgrondlaag bovenop het oude Marendal. Er is overeenstemming over het feit dat hier aandacht moet worden gegeven aan de blijvende stabiliteit.

De aandachtspunten: de Frederik Hendrik loopgraaf

Observaties:

De oostelijke wand van de loopgraaf maakt deel uit van de groeewand. Lokaal is de breedte van deze wand slechts enkele meters. Visueel is geconstateerd dat de loss-deklaag zeer dun is en dat de ondergrond uit grind bestaat. De loopgraaf is gedeeltelijk overwoekerd. Er staan bomen op de rand. Vanuit het Jekerdal is de wand het hoogste punt.

De ENCI-groeewand is eind 2009 afgewerkt en is nu in de eindsituatie. Er is sprake van ontkiemende zaden en beperkte bodembedekking. Op basis van de vegetatie-ontwikkeling op andere (oudere) delen van deze wand, is de verwachting dat binnen één tot twee jaar er sprake is van een meer aaneengesloten vegetatiedek. Versnelling van dit proces door aanbrengen van vegetatie is uit oogpunt van een geheel natuurlijke ontwikkeling onwenselijk.

Conclusies ten aanzien van risico's:

De risico's ter plaatse van de loopgraaf kunnen onderverdeeld worden in macrostabiliteit (grootschalige afschuivingen van de deklaag) en microstabiliteit (erosie deklaag, kleinschalige afschuivingen).

- Macrostabiliteit. De macrostabiliteit hangt van een aantal factoren af: met name verandering in vochtgehalte in grond is kritisch. Een kritische situatie kan ontstaan als de waterdruk in het grondlichaam te groot wordt door hevige regenval in combinatie met slechte interne drainage. De belangrijkste factoren zijn: de doorlatendheid van de deklaag en de schuifsterkte van het materiaal. De observaties en vergelijking met de historische hellingen in de groeve geven geen aanleiding tot grote zorg, maar een aanvullende berekening op basis van boorgegevens moet meer inzicht in de kansen op een grootschalige gebeurtenis als afglijding van de deklaag.
- Microstabiliteit. Erosieprocessen zijn in het algemeen zodanig langzaam dat tijdig kan worden ingrepen, bijvoorbeeld door vegetatiebeheer en eventuele aanvulling met grond (vergelijkbaar met het onderhoud van een dijk). Aanbevolen wordt om de erosieprocessen op de meest kritische delen van de loopgraaf te vertragen door passend vegetatiebeheer. Hierbij moet met name aandacht zijn voor het tijdig weghalen van bomen op de groeverand (gevoelig voor omvallen door windvang en dan blootleggen van grond) en het stimuleren van lage vegetatie als bodembedekking. Het beheer van de Motte kan daarbij als voorbeeld dienen. In voorkomende gevallen kan de rand van de groeve/rand loopgraaf aangevuld worden met grond.

Aanwezigen vinden het verder belangrijk dat de loopgraaf beter zichtbaar en beleefbaar wordt op de St Pietersberg.

De recreatieroute en de smalle wand bij het Marendal

Observaties:

De wandelroute ligt op een aantal plaatsen verhoogd in het landschap en loopt zowel steil af richting De Schark als de groeewand. Op het smalste stuk is de richel waarop de route loopt circa 40 meter breed. Enkele erosiegeulen in het bos zijn aangetroffen (1) waar water vanaf de weg in het bos loopt. De recreatieroute loopt grotendeels door bos. De omgeving (groeve, Jekerdal) kan worden beleefd via een aantal fraaie uitzichtspunten. Er is bij de omgeving zorg of de terreinhoogte en de recreatieroute duurzaam gehandhaafd kan worden. Het POL stelt dat deze hoogte behouden moet worden. Behoud is wenselijk vanuit landschappelijk optiek en beperking geluidhinder.

Noot SES (1): SES geeft aan dat vorig jaar er sprake was van omvangrijke erosiegeulen, omgevallen bomen. Deze situatie is gerepareerd. Volgens SES moet er ieder jaar nieuwe aarde toegevoegd worden.

Conclusies ten aanzien van stabiliteit:

- De problematiek van het behoud van de wandelroute (tevens meestal de 'graat', het hoogste punt van de rand) is in wezen niet anders dan het probleem van het behoud van de loopgraaf. Maatregelen en problematiek zijn gelijk, alleen de schaal is anders. Ook hier is er sprake van macrostabiliteit en microstabiliteit. Door goed vegetatiebeheer is de situatie goed en duurzaam te beheersen. Zie ook de loopgraaf.
- Het bos heeft in het algemeen een stabiliserende werking op de hellingprocessen. Veel steile hellingen staan na enkele decennia nog steeds onveranderd in het landschap. Alleen op een aantal plaatsen langs de groeverand bestaat het risico van omvallen van bomen (door windvang) en het blootleggen van de bodem. Dan kan erosie plaatsvinden. Een goed beheer gericht op deze kritische situaties langs de groeverand is nodig om de stabiliteit te handhaven.

Noot SES: 'Voor het blijvend behoud van de noord-zuid recreatieroute – de enige route over de Pietersberg- in het gebied direct ten zuiden van de Scharkdriehoek dient naar onze mening het plan van Transformatie enigszins bijgesteld te worden, nu kan het nog, de groevezijde dient daar niet vrijwel aansluitend tot +38mNAP te worden verlaagd, maar ter ondersteuning van "de dijk" tot op een grotere afstand op huidige hoogte te blijven. Aan de stabiliteitseisen van POL- en ontgrondingsvergunning dient te worden voldaan. Voorkomen dient te worden dat de uitwerking in het Transformatieplan en de goedkeuring van het Transformatieplan wordt gezien als het afwijken van de POL- en vergunningseisen terzake. Want het gaat wel over de toekomst van het gebied na ENCI: enerzijds het belang van ENCI op nog een metertje en enig financieel voordeel meer voor een paar jaar, anderzijds het veel grotere publieke belang voor de "ëeuwige" toekomst van het gebied –de doorgang langs de westrand- waar, voorzover blijvend behoud in de toekomst al mogelijk is, via Natuurmonumenten en anderen veel publiek geld voor onderhoud nodig zal zijn.'

Naschrift Victor Coenen

Het is waarschijnlijk dat de risico's rond macrostabiliteit beperkt zijn. Dit wordt nog door berekeningen gecheckt .

Met Ger de Lange en Peter Mergelsberg is afgesproken dat er een verificatie van de macrostabiliteit door aanvullende berekeningen door Deltares zal worden uitgevoerd. Peter Mergelsberg zal hiervoor boorgegevens aanleveren. Beoordeeld wordt ook of de gegevens voldoende informatie bevatten om de veiligheid met betrekking tot afschuiven met voldoende zekerheid te bepalen.

Wel is de microstabiliteit rond de kritische locaties een punt van blijvende aandacht. Echter, zoals Ger de Lange aangaf, het voordeel van microstabiliteit is dat het tempo van erosie en kleine afglijdingen dusdanig is dat tijdig ingrijpen goed mogelijk is. Ger vergeleek dit met dijkbeheer. Door goed vegetatiebeheer en, in voorkomende gevallen, door kleine civiele ingrepen (aanstorten grond) kan een duurzame situatie worden bereikt. Natuurmonumenten heeft aangegeven dat zij dit goed in haar beheer kan inpassen. ENCI kijkt nog of zij eventueel een klein gronddepot zal/moet aanleggen waar in de toekomst gebiedseigen materiaal uit geput kan worden voor deze kleinschalige aanvullingen.

Noot SES: 'Wij rekenen er op dat aanvullende maatregelen, zoals bv ondersteuning aan groevezijde van de Frederik Hendrikloopgraaf aan de orde zal komen, ingeval het nadere onderzoek een grotere instabiliteit dan microinstabiliteit uitwijst, nogmaals omdat het blijvende behoud zowel POL- als vergunningeis is en idem maatregelen ter behoud van de smalle "graat" tussen trappartij en Popelmondeweg – het oude Maarendal- die van groot belang is om de zuidzijde van het Jekerdal en het tegenover gelegen natuurgebied het Cannerbos te behoeden voor meer dan het huidige lawaai afkomstig uit groeve en vooral van het blijvende industrieterrein.

Noot IVN: 'het enige wat ik nog miste was een opmerking die ik had gemaakt omtrent risico van te kort aan financiële middelen om het beheer van de randen te blijven uitvoeren. Ook natuurorganisaties (i.d.g. Natuurmonumenten) hebben last van de financiële crisis of moeten keuzes maken wat wel en niet te beheren. Nu is dergelijk beheer wel afgedekt maar in de toekomst ook? Zie ook bij beheer van vestingwerken. Geen geld, dan geen beheer en dus verval en later nog meer kosten'